

YANGI AVLOD TARIX DARSLIKLARIDA TARIXSHUNOSLIK ASOSLARI

*Qobilov Javohir Ma'ruffjon o'g'li**Nizomiy nomidagi TDPU Tarix fakulteti,**Tarix yo'nalishi 402-guruh talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston mustaqilligi davrida yaratilgan yangi avlod tarix darsliklarida tarixshunoslik asoslarining aks etishi, ularning mazmun-mohiyati va metodologik yondashuvlari tahlil qilinadi. Mustaqillik yillarida tarix fani bo'yicha ta'lim mazmunining tubdan yangilanishi, sobiq mafkuraviy yondashuvlardan voz kechilib, milliy ruhdagi, manbashunoslikka asoslangan darsliklar ishlab chiqilishi ushbu ilmiy ishning asosiy e'tibor markazida turadi.

Kirish. Istiqlol yillarida O'zbekistonda tarix fani katta o'zgarishlarga yuz tutdi. Sovet mafkurasi to'laligicha va qat'iyon rad etilib, ko'p omilli metodologik yondashuvlarga jiddiy e'tibor qaratildi. Milliy istiqlol g'oyasiga asoslangan yangi metodologik yondashuvlar paydo bo'ldi. Ilm-fanning muammoli sohalariga shu kungacha o'rganilmagan mavzular kirib keldi, ko'plab tarixiy voqealarga yangicha izohlar berila boshlandi, yangicha ta'lim standartlari, dasturlar, darslik va o'quv qo'llanmalar ishlab chiqildi. Mustaqillik O'zbekiston xalqi tarixini xolisona o'rganish imkonini berdi. Bu omil tarixni mafkuraviy aqidalar, bir tomonlama noxolisona yondashuvlar ta'siridan xalos etish, tarixiy voqea-hodisalar qanday sodir bo'lgan bo'lsa, shundayligicha tadqiq etish va undan to'g'ri xulosa chiqarish uchun asos bo'ldi. Inson o'z tarixini o'rganish, bilish orqali kishilik jamiyatining rivojlanish qonuniyatlari, taraqqiyotining bosqichlarim, jamiyatning inqirozli holatga tushish sabablan va bu holatdan chiqish yo'lidagi tajribalarini tushunib oladi, o'tmish saboqlaridan xulosa chiqaradi va kelajakda to'g'ri yoidan borish lozimligini anglab yetadi. Shu jihatdan, tarix fani tarixiy jarayonlarning qonuniyatlari va an'alarini tushunib yetishga, hozirgi zamonni to'g'ri anglab kelajakni asosli ravishda ko'ra bilishga ko'maklashuvchi ilm manbaidir. Har bir mamlakat, har bir xalq o'zining uzoq va betakror tarixiga ega. O'zbek davlatchilik tajribasi ham boy va qadimiy.

Mamlakatimizning 1991 -yildan keyingi mustaqillik davri xalqimiz qadimiy tarixining uzviy qismi hisoblanadi. Chunki aynan shu tarixiy sanadan o'zbek xalqining davlatchilik tarixi yangi bir bosqichga kirdi. Mazkur davr Vatanimiz tarixiga tub ijtimoiy-siyosiy va ma'naviy-madaniy o'zgarishlar, asriy orzularimizning ro'yobi, buyuk kelajak va farovonlik jamiyatni qurish davri "O'zbekistonning eng yangi tarixi" deb ataladigan bo'lib kirdi. Hayotimiz va tafakkurimizda ro'y berayotgan o'zgarishlarni tahlil qilish, erishilgan yutuqlar va muammolarimizdan to'g'ri xulosa chiqarish tarixiy zaruratga aylandi. Mustaqillik yillaridan so'ng yurtimiz tarixi "O'zbekistonning eng

yangi tarixi” degan nom ostida yuritilmiqda. Bu davr mustabid sovet tuzumining inqirozi boshlangan XX-asrning 80-yillari oxiridan boshlab to bugungi kunga qadar mamlakatimizda kechgan tarixiy jarayonlar tashkil etadi. Yurtimizning istiqloлга erishish arafasidagi siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy holati, mustaqillikni qo'lg'a kiritish jarayonlari, mustaqillik yillaridagi taraqqiyoti va rivojlanish bosqichlari, istiqloл yillarida siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy sohalaridagi o'zgarishlar, xalqaro maydondagi o'rni va mavqei, tashqi siyosatda, ayniqsa, mintaqada xavfsizlik va barqarorlikni ta'minlash borasida olib borgan siyosati, O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Abdug'aniyevich Karimov hamda bugungi Prezidentimiz Shavkat Miromonovich Mirziyoyev rahbarligida amalga oshirilgan islohotlar va ulaming natijalari asosida qo'lg'a kiritilayotgan yutuqlar, respublikada millatlararo va umuminsoniy qadriyatlarining rivojlanishiga yaratilayotgan imkoniyatlar mazkur fanning o'rganish va tahlil qilish masalalari oldimizda turadi.

Milliy istiqloл o'zbek xalqining asriy orzusi, armoni edi. Bu yo'lda minglab Vatan fidoyilan azizjonlarini qurbon qildilar. Milliy mustaqillikning qo'lg'a kiritilishi katta yutuq, uning qadriga yetish, mustahkamlash, asrab avaylash mushkul va mas'uliyatli vazifa. Har qanday mamlakatning qudrati, uning milliy mustaqilligi davlat chegaralarining daxlsizligi, o'sha mamlakat fuqarolarining o'z yurtiga mehrmuhabbat bilan tarbiya topgani, Vatan mustaqilligi va milliy istiqloл uchun kurashda zarur bo'lsa jonini fido qilishga ham tayyor bo'lishdek oliyjanob fazilatlarga ega bo'lishlariga bog'liq. Bu fazilatlarni xalq, yurt kelajagi - yoshlar ongida shakllantirish ushbu fanning vazifasi hisoblanadi. Yangi davr tarixini o'ziga xosligi shundan iboratki, bu davr tarixi darsliklarida xalqimiz uchun ijtimoiy, siyosiy, tarbiyaviy, ma'naviy saboqlar majmuasidir. Bu davr darsliklari barcha ijtimoiy-gumanitar fanlar bilan bog'liq holda o'rganiladi. Insoniyat hayotining ma'no-mazmuni va jamiyat taraqqiyotining umumiy qonuniyatlari haqida fikr yuritganda, falsafa, davlat qurilishi va jamiyatni boshqarish masalalarida politologiya, iqtisodiy hayotni yoritishda iqtisodiyot nazariyasi, xalqimizning turmush tarzi, tili va milliy mentalitetini tasvirlashda etnologiya, o'zbek tili va adabiyoti, dinshunoslik fanlari yutuqlaridan foydalaniladi. Tarixshunoslik, manbashunoslik, arxivshunoslik kabi maxsus fanlar eng yangi tarix falsafasini chuqur anglab yetishga ko'maklashadi. Bugungi globallashuv asrida ta'lim sohasida yurtimizning eng yangi tarixini o'rganish, o'qitish va uqish zamirida mamlakatimizning intellektual va ma'naviy boyligi bo'lgan yoshlar salohiyatni yuksaltirishdan manfaatdor ekanligi omili yotadi. Globallashuv sharoitida bilimlilik mamlakami iqtisodiy rivojlantirish va uning milliy boyligini ko'paytirishning muhim tarkibiy qismiga aylanib borayotganligi, yoshlarning yuksak ma'naviy darajasi esa insonlarda huquqiy madaniyatni, erkin va demokratik huquqiy davlatda yashash hamda mehnat qilish qobiliyatini shakllantirish, o'zligini anglash, ulardan shaxs, davlat hamda

jamiyat manfaatlarini yo'lida foydalanish imkonini beradi. Fuqarolik pozitsiyasini shakllantiradi.

Xulosa

Yurtimizning yangi davr tarixi va uning muammolarini o'rganish, dunyoqarashni mustahkamlashda milliy mustaqillik g'oyasini qulay bilish, atrofida sodir bo'layotgan jarayonlarga o'z munosabatini bildirish olish, jamiyat va inson dunyoqarashi rivojida tarix fanining o'rnini anglash va bugungi kunda sodir bo'layotgan voqealarning tarixdagi muhim voqealar bilan bog'liqligini bilish ko'nikmalariga ega bo'lishimizga ko'maklashadi. Shuningdek, mamlakatimiz yangi davri tarixini chuqur o'rganish orqali talabalar ma'naviy-milliy va umuminsoniy masalalar bo'yicha o'z qarashlarini ilmiy asoslay olish hamda milliy mustaqillik g'oyalariga amal qiladigan faol zamonaviy dunyoqarash malakalariga ega bo'ladilar.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. -T.: "O'zbekiston". 2019.
2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda zapt etamiz. -T.: "O'zbekiston", 2016.
3. Ergashev Q., Hamidov H. O'zbekiston tarixi: o'quv qo'llanma / -T.: "G'afur G'ulom". 2018
4. Кобилов Ш.Р. Мустакиллик гоийбдан келган эмас... -Т.: "Укитувчи". 2012
5. S.A.Toshtemirov "Tarixshunoslik" Toshkent-2022. 267-b